

**Latvijas sporta ponija šķirnes izveidošanas  
programma  
2015. - 2025. gadam**

**Izstrādāta un saskaņota  
Biedrība „Latvijas šķirnes zirgu audzētāju asociācija”  
un  
Biedrība „Latvijas zirgaudzētāju biedrība”**

**2014**

## Saturs

Ievads .....	3
1. Latvijas sporta poniju populācijas ciltsdarba mērķi un uzdevumi. ....	4
1.1. Mērķis.....	4
1.2. Uzdevumi. ....	4
2. Latvijas sporta ponija raksturīgākās pazīmes. ....	5
2.1. Krāsa.....	5
2.2. Izmēri. ....	5
2.3. Ķermeņa uzbūve.....	5
2.4. Darbaspējas un temperaments. ....	6
2.5. Veselība.....	6
3. Latvijas sporta ponija veidošanā izmantotās poniju un zirgu šķirnes. ....	6
4. Latvijas sporta ponija ciltsvērtības noteikšanas sistēma. ....	11
4.1. Izcelsme – šķirnības noteikšana. ....	11
4.2. Eksterjera vērtēšana.....	12
4.3. Darbaspējas .....	12
4.4. Kumeļu un jaunzirgu vērtēšana. ....	13
5. Iepriekšējās ciltsdarba programmas rezultāti. ....	13
6. Zirgu identifikācijas sistēma.....	14
7. Zirgu ciltsdokumentācija. ....	15
8. Valsts ciltsgrāmatas kārtošanas metodika. ....	17
PIELIKUMS Nr. 1 .....	20
Poniju šķirņu pieļaujamās izmantošanas varianti un šķirņu apzīmējumi .....	20
PIELIKUMS NR.2.....	22
Zirga vērtēšanas veidlapa.....	22
PIELIKUMS NR.3.....	24
Kumeļu novērtējums.....	24
PIELIKUMS Nr.4.....	25
Vaislas ērzeļu sertificēšanas nolikums.....	25
PIELIKUMS Nr.5.....	27
Šķirnes zirgu audzēšanas saimniecību atestācijas kārtība. ....	27

## Ievads

Zirgkopība ir sena tautsaimniecības nozare. Nelielā auguma, izturīgais zirgs bija galvenais vilcējspēks. Latvijas brīvvalsts pirmskara periodā Latvijas teritorijā tika ievesti liela auguma vaislas dzīvnieki, kas Latvijas vietējos zirgus uzlaboja, piešķirot tiem elegantāku izskatu un lielāku augumu.

Šobrīd zirgus izmanto galvenokārt sportam, īpaši divās klasisko jātnieku sporta veidu disciplīnās – iejādē un konkūrā. Tāpat zirgus izmanto tūrismam un atpūtai. Aizvien lielāka uzmanība tiek pievērsta bērnu un jauniešu piesaistīšanai jātnieku sportam, jauno jātnieku izaugsmei un bērnu sportam, kas ir galvenais faktors zirgkopības nozares attīstībai valstī kopumā. Izpētot jātnieku sporta lielvalstu pieredzi, var secināt, ka labākie sasniegumi sportā tiek sasniegti, panākot masveida nodarbošanos ar to, kas savukārt rada konkurenci, izaugsmi, sponsoru un investīciju piesaisti. Jātnieku sporta sacensību rezultāts ir atkarīgs gan no zirga kvalitātes, gan no jātnieka pieredzes, ko jāsāk uzkrāt iespējami agrāk. Ārzemēs jāšanas nodarbības tiek piedāvātas bērniem jau no triju gadu vecuma – uz ponija, kas piemērots bērna augumam. Lai gan pēdējos piecos gados ir notikusi jāšanas sporta klubu modernizācija, piedāvājot nodarbības bērniem ar ponijiem un notiek arī sacensības ar atsevišķu konkurenci poniju jātniekiem, tomēr ārpus šiem klubiem iespējami treniņi tikai vecākiem bērniem uz lieliem zirgiem, jo zirga un jātnieka augumu saderība ir būtiska jāšanas apmācībā. Latvijas šķirnes zirgi ir liela auguma, tas traucē jāšanas iemaņu apgūšanu bērniem, kas jaunāki par 12 gadu vecumu. Domājot par bērnu jāšanas sekmīgāku apmācību, tiek izmantoti neliela auguma Latvijā dzimuši zirgi, kā arī ievesti dažādu šķirņu poniju klases zirgi. Šādu īpatņu skaits Latvijā strauji pieaug, kas liecina par šādu zirgu pieprasījumu un nepieciešamību audzēt Latvijas teritorijā. Lai sekmīgi to īstenotu, jāveic ģenētiskā materiāla uzskaiti, izstrādājot attīstības un ciltsdarba programmu, kas ietver sevī poniju popularizēšanu, sacensību organizēšanu bērniem ar ponijiem, šķirnes kritēriju izveidi, vaislinieku iegādi, pāru atlasīšanu, jaunzirgu novērtēšanu un labāko iekļaušanu vaislas sastāvā.

Latvijas šķirnes zirgu audzētāju asociācijā un Latvijas zirgaudzētāju biedrībā ir nodibināta poniju īpašnieku interešu grupa. Grupas dibināšanas mērķis ir veidot mazo zirgu un poniju ģenētiskā materiāla uzskaiti Latvijas teritorijā, perspektīvā attīstot poniju klases zirgu audzēšanu Latvijā un Latvijas sporta poniju šķirnes veidošanu.

# **1. Latvijas sporta poniju populācijas ciltsdarba mērķi un uzdevumi.**

## **1.1. Mērķis.**

Latvijas sporta poniju šķirnes ciltsdarba mērķis ir audzēt Latvijas klimatiskajiem apstākļiem piemērotus poniju klases zirgus, kas ir izmantojami klasiskajiem sporta veidiem (iejādei, konkūram, trīscīņai, pajūgu braukšanai) un bērnu apmācībai jāšanas sportā, raksturojas ar pareizu eksterjeru un nosvērtu temperamentu.

## **1.2. Uzdevumi.**

Lai īstenotu ciltsdarba programmas mērķi, nepieciešams veikt šādus uzdevumus:

1.2.1. veikt rūpīgu izlasi un selekciju Latvijas sporta poniju populācijā, kā arī papildināt to ar augstas kvalitātes importētu biomateriālu un vaislas materiālu populācijas ģenētiskās kvalitātes uzlabošanai.

1.2.2. apsekot vaislā izmantotos ponijus, neatkarīgi no atbilstības izkopšanas programmai, veikt mērījumus un eksterjera vērtējumus un pēcnācēju kartiņās atzīmēt vecāku izmērus, kā arī izmantot iegūtos datus precīzai izmēra klases (A, B, C, D) noteikšanai pēcnācējiem un populācijas tendenču prognozēšanai.

1.2.3. organizēt sacensības vai atsevišķus maršrūtus/shēmas citu sacensību ietvarā, kas paredzēti ponijiem, popularizēt arī iejādes sacensības poniju jātniekiem.

1.2.4. veicināt sporta poniju iegādi privātpersonām, ne tikai jāšanas sporta klubiem, nodrošināt īpašnieku izglītošanu poniju turēšanā, audzēšanā, veikt privātpersonām un klubiem piederošo mācību un sporta poniju vērtēšanu..

1.2.5. regulāri apkopot sporta rezultātus, jaunzirgu un ķēvju vērtēšanas datus.

1.2.6. Katru gadu organizēt labāko vaislas dzīvnieku demonstrāciju, kumeļu un jaunzirgu skati.

Ārvalstu pieredze rāda, ka sporta ponijs var būt darbaspēju ziņā līdzvērtīgs vai pat labāks kā lielais zirgs, ar labu jājamību un elegantu tipu. Visplašāk izmantojami ir lielie poniji (C-D klase), kurus var jāt un trenēt arī neliels pieaugušais, tādējādi palīdzot iegūt labākus rezultātus bērnam. Būtu jāveicina specializēto jājamponiju šķirņu (Vācijas, Zviedrijas, Nīderlandes jājamponijs) mērena izmantošana, jo tie ir selekcionēti tieši jātnieku sportam.

## **2. Latvijas sporta ponija raksturīgākās pazīmes.**

### **2.1. Krāsa.**

Selekcijā izmanto visu krāsu īpatņus, tādēļ ir iespējamas dažādas krāsu variācijas.

### **2.2. Izmēri.**

Lai poniju ierakstītu VCG un ieskaitītu vaislas ciltskodola grupā no 30 mēnešu vecuma, tā pieaugušā vecumā paredzamajam skausta augstumam jābūt līdz 148 cm. Tas ir vienīgais izmērs, kas ir strikti noteikts. Pārējie izmēri, kā, piemēram, krūšu un pēdvidus apkārtmērs, tiek tikai nomērīti un fiksēti, bet šķirnes ietvaros tie nav limitēti. Ponija augumu drīkst mērīt tikai sertificēta persona, kontrolējot tā atbilstību poniju klasei. Pēc sešu gadu vecuma īpatnim pasē veic attiecīgu ierakstu (šajā vecumā zirgs ir pilnībā izaudzis), kas apliecina atbilstību poniju klasei. Ja ērzelis pārsniedzis pieļaujamo izmēru (virs 148 cm skaustā) tas tiek izslēgts no vaislas darbības vai izmantojams limitēti.

Latvijas sporta poniju populācijas izkopšanas programmā iekļaujamiem dzīvniekiem (gan ķēvēm, gan ērzeļiem) izmēriem jāatbilst A, B, C vai D klases izmēru standartiem. Lielāka uzmanība pievēršama C un D klašu (lielajiem) ponijiem sakarā ar to plašāku izmantošanas spektru,

A klase līdz 110 cm skaustā;

B klase 111-128 cm skautā;

C klase 129-138 cm skautā;

D klase 139-148 cm skaustā.

### **2.3. Ķermeņa uzbūve.**

Latvijas sporta ponijs ir elegants, ne pārāk smalks, iespējams izmantot arī aizjūgā, kā vieglo braucamzirgu. Ponijam vēlama harmoniska, jāšanai piemērota ķermeņa uzbūve ar pareizu virsējo līniju, glītu galvu ar izteiksmīgām acīm. Svarīgs ir galvas piestiprinājums kaklam: ar garu pakausi, elastīgu, pietiekami garu kaklu, platiem ganašiem, garu, slīpu lāpstiņu, izteiktu, garu skaustu, lokanu muguru, kura atbilst atlētiska zirga prasībām un kustībās apvieno nešanas spēku, līdzsvaru un līganību, gariem, muskuļotiem krustiem, bet samērīgu ķermeņa sadalījumu. Ķermeņa uzbūvei vēlama piemērota sausa konstitūcija ar izteiktām locītavām, vidēji gariem lieliem un labi attīstītām stiegrām, kā arī labi formētiem, stipriem nagiem, ar korektu, tuvu paralēlai pakaļkāju stāvotni, pareizu priekškāju un pakaļkāju piestiprinājumu.

Nevēlamas pazīmes: rupja, neharmoniska ķermeņa uzbūve, rupja galva, šauri ganaši, īpaši īss, zemu piestiprināts kakls, īss un stāvs plecs ar stāvu lāpstiņu, maz izteikts skausts, mīksta mugura, kura neatbilst atlētiska zirga ķermeņa prasībām, pārāk slīpi krusti, sekla krūtis, īsas neīstās ribas, nepareiza, deformēta kāju stāvotne ar vāju

pēdvidus attīstību, īsi vēzīši, gari, mīksti vēzīši, mazi nagi, ieliektas vai izliektas karpālās locītavas, stāvas, zobenveidīgas lecamās locītavas, plaisaini vai pārlietu stāvi nagi.

#### **2.4. Darbaspējas un temperaments.**

Gaitas. Enerģiskas, ritmiskas, ar labu impulsu un plašu amplitūdu – soļiem četras taktis, rikšiem – divas, lēkšiem – trīs taktis. Kustības soļos brīvas, enerģiskas, ar plašu tvērienu, pakājkāju piezemējot pāri priekškājas nospiedumam. Rikši elastīgi, no pleca, ar enerģisku pakājkāju darbību, kas atbilst sporta tipa zirga prasībām. Lēkši elastīgi, viegli, ar izteiktu lēciena un līdzsvara daļu, aktīvu pakājkāju darbību.

Lēcieni. Tas ir elastīgs un konkrēts. Lēcienā ir skaidrs pacēlums, spēcīgs un ātrs atspēriens ar ātru priekškāju pievilkšanu un arkas veidošanu ap šķērsli.

Jājamība. Sporta ponijs ir viegli jājams arī maz pieredzējušam jātniekam, enerģisks, ar elastīgu muguru un kaklu, labu līdzsvaru un ritmu, ērti izsēžams un vadāms visās gaitās.

Temperaments. Ponijam jābūt labdabīgam, pakļāvīgam, nosvērtam, ar mierīgu un līdzsvarotu temperamentu. Nevēlamas īpašības ir agresivitāte, nevēlēšanās sadarboties ar jātnieku, pārliets jūtīgums un bailīgums, slinkums, bet nav vēlams arī ļoti straujš temperaments.

#### **2.5. Veselība.**

Ponijiem raksturīgs veselības problēmu spektrs, kas daudz retāk skar lielos zirgus, tāpat daudzas no lielajiem zirgiem raksturīgām slimībām ponijiem ir retas. Ponijiem biežas ir vielmaiņas slimības kā laminīts un Kušinga sindroms, kā arī atsevišķas ar tuvradniecību saistītas anomālijas. Ponijam, kas tiek izmantots vaislā, nav vēlamas vielmaiņas slimības, tam jābūt ar labi veidotiem, stipriem nagiem un spējīgam strādāt samērīgā slodzē.

### **3. Latvijas sporta ponija veidošanā izmantotās poniju un zirgu šķirnes.**

**Igaunijas vietējais ponijs IV** (Igaunijas zirgs, eesti hobune) - ļoti sena zirgu šķirne, ciltsgrāmata dibināta 1921.gadā. Augstums skaustā 140-150cm (vidēji 144cm), spēcīga, bet ne smaga uzbūve. Proporcionāla galva, masīvs kakls, platas



krūtis, ovāli krusti, sausas kājas ar stipriem nagiem. Izplatītākās krāsas - dūkana, bēra, sirma, ruda, kā arī losa un palsa. Raksturīga stipra veselība, pieticība attiecībā uz barību un turēšanas apstākļiem, ilgmūžība. Nosvērts temperaments, enerģisks, strādīgs. Sākotnēji izmantots kā lauksaimniecības zirgs, tagad jāšanas apmācībai, hobijam, tūrismam, reitterapijai.

**Velsas ponijs (Welsh pony)** - ļoti sena poniju šķirne, sākotnēji savvaļas zirgi Velsas kalnos, vēlāk ar arābu pilnasiņu ietekmi modernizēti, nezaudējot šķirnei raksturīgās iezīmes. Ciltsgrāmata dibināta 1902.gadā. Raksturīga maza galva ar lielām acīm, muskuļots kakls, slīpa lāpstiņa, īsa mugura, spēcīgi krusti. Izmēri - 112-122cm A sekcijas ponijiem (Welsh A jeb Velsas kalnu ponijs), 122-137cm B sekcijas ponijiem. Pieļaujama jebkura krāsa, izņemot dārku. Brīvas, plašas kustības ar izteiktu pakājkāju aktivitāti. Inteliģents, labdabīgs. Plašs izmantojums - sportā (klasiskie sporta veidi, pajūgu braukšana), tūrismā, bērnu apmācībā. Velsas poniji daudz tiek izmantoti citu šķirņu uzlabošanai.



Velsas ponijs



Velsas kalnu ponijs

**Konemāras ponijs (Connemara pony)** - Īrijā, Konemāras reģionā radusies sena poniju šķirne, ciltsgrāmata izveidota 1926.gadā. 128-148cm skaustā, samērā īskājaina uzbūve, šķirnei tipiska galva ar lielām, izteiksmīgām acīm un īsām ausīm, labi veidots un pievienots kakls, dziļas krūtis, spēcīga mugura un kājas, stipri nagi. Atļautas dažādas krāsas, izņemot dārku; visbiežāk - sirma un losa. Piemērots kā sporta ponijs konkūram un trīscīņai - ar labām lekšanas spējām, drosmīgs, izturīgs, labdabīgs.



**Ņūforestas ponijs** (New Forest pony) - sena Anglijā radusies poniju šķirne, kur daļa no populācijas joprojām mīt daļēji savvaļas apstākļos. Ciltsgrāmata kopš 1905.gada. Augstums skaustā 122-147cm, biežākās krāsas - bēra, ruda, sirma. Tiem ir robusta jājamzirga tips ar slīpu lāpstiņu, spēcīgiem krustiem, dziļām krūtīm, stipras kājas ar izturīgiem nagiem. Labs temperaments, drosmīgs, viegli apmācāms. Ņūforestas ponijs ir piemērots sportam, hobijs, bērnu apmācībai.



**Vācijas jājamponijs VJ (Deutsche Reitpony)** - šķirnes veidošana uzsākta 1965.gadā, krustojot Velsas ponijus un citas angļu poniju šķirnes ar arābu un angļu pilnasiņiem. Mērķis bija iegūt klasiskajiem sporta veidiem piemērotu poniju bērnu sacensībām. Vācijas jājamponijs ir 138-148cm augsts skaustā, elegants, ar mazu galvu, lielām, izteiksmīgām acīm, garu, labi piestiprinātu kaklu, izteiktu skaustu, gariem krustiem. Kustības ir plašas, elastīgas, tehniski pareizas un spēcīgas lēcieni.



**Šetlandes ponijs** - sena poniju šķirne, kas cēlusies Šetlandes salās. Šķirne izceļas ar mazu augumu 71-112cm, lielu izturību un pieticību. Biezs apmatojums, īsas, spēcīgas kājas, īsa, plata mugura, blīva muskulatūra. Pieļaujamas dažādas apmatojuma krāsas. Šetlandes ponijiem ir plašs izmantojums - gan kā bērnu jājamponijs, gan pajūgu braukšanā, kā apskates objekts zoodārzos. Mazā auguma un pieticīguma dēļ tas ir ekonomisks kompanjonzirgs.





**Hafingers** - šķirne, radusies Austrijā un Itālijas ziemeļos, piemērota kalnu apstākļiem. Pirmā audzētāju organizācija dibināta 1904.gadā. Augstums skaustā 140-150cm. Izteismīga galva ar lielām acīm, labi muskuļots kakls, dziļas krūtis. Hafingeri vienmēr ir rudā krāsā, bet pieļaujamas dažādas nokrāsas. Hafingeri ir universāli hobija, darba un izjāžu zirgi ar nosvērtu, bet enerģisku raksturu.



**Žemaitijas zirgs/ ponijs** (Žemaitukas) - ļoti sena Lietuvā radusies šķirne. 131-141cm skaustā. Spēcīga uzbūve ar paīsu kaklu, stiprām kājām. Šķirne gandrīz izzuda pēc PSRS sabrukuma un zirgu privatizācijas, tagad iekļauta ģenētiskajos resursos, šobrīd ap 400 īpatņu. Žemaitijas zirgs ir universāli izmantojams - jāšanai (samērā labi lecēji), braukšanai, darbam, izjādēm, un izturīgs, pieticīgs zirgs.



**Dārtmūras ponijs** - Anglijā cēlusies pussavvaļas poniju šķirne, kas saistīta ar Dārtmūras tīreli. Lai gan šķirnes vēsture ir daudz senāka, ciltsgrāmata dibināta 1924.gadā. 114-127cm skaustā, spēcīga uzbūve ar nelielu galvu un izteismīgām acīm, spēcīgām ekstremitātēm. Pieļaujamās krāsas - bēra, melna, sirma, salna un ruda. Dārtmūras ponijam ir labdabīgs temperaments un tas izmantojams universāli - sportam, hobijam, pajūgu braukšanai, izjādēm.



**Poļu koniks** - primitīva Polijā radusies zirgu šķirne, reintroducēta savvaļā. Augstums skaustā 130-140cm, spēcīga, bieži pārbūvēta uzbūve ar zemu piestiprinātu, paīsu kaklu, lielu vēderu, pieļaujamā krāsa - pelēka ar peļuteku pār muguru bez baltām pazīmēm, vēlamas zeburu svītras uz kājām. Izšķir divus tipus - primitīvais (vēlamais) un modernais, kas ir tuvāks jājamponijiem. Poļu koniks ir ļoti izturīgs pret laikaapstākļiem un mazprasīgs pret barību. Agrāk šķirne izmantota lauksaimniecībā, mūsdienās piemērots arī hobija jāšanai un braukšanai, bet pamatā tiek izmantots platību noganīšanai vai kā kompanjonzirgs.



**Zviedrijas jājamponijs** - Zviedrijā selekcionēta sporta poniju šķirne. Augstums skaustā 120-148cm, pieļaujamas visas krāsas. Eleganta, harmoniska uzbūve ar izteiksmīgu galvu un pēc startptautiska sporta zirga prasībām veidotu ķermeni. Plašas, izteiksmīgas gaitas, spēcīgs lēciens, laba jājamība. Šķirnes veidošanā izmantotas dažādas poniju, kā arī zirgu šķirnes (liela ietekme ir bijusi Zviedrijas siltasinim), mērķtiecīgi veicot selekciju pēc tipa, izmēra un darbaspējām.



**Nīderlandes jājamponiji (NRPS)** - Nīderlandē mērķtiecīgi selekcionēta sporta poniju šķirne. Ciltsgrāmata dibināta 1981.gadā. Augstums skaustā 135-148cm. Šķirnei ir liela Arābu pilnasiņu ietekme, kas izpaužas kā pārsmalcināts pēdvidus un līdakas profils. Poniji ir konkurētspējīgs starptautiska līmeņa sporta sacensībās poniju klasēs.



**Igaunijas sporta ponijs (Eesti ratsaponi)** - nesenā pagātnē (90.gados) mērķtiecīgi selekcionēta sporta poniju šķirne Igaunijā, kam par pamatu ņemtas Igaunijas vietējo poniju ķēves un uzlabojot ar Velsas, Ņūforestas un citu poniju šķirņu, kā arī arābu un angļu pilnasiņu ērzeļiem. Izmantoti arī neliela auguma zirgi straujākai sportisko īpašību uzlabošanai.



#### **4. Latvijas sporta ponija ciltsvērtības noteikšanas sistēma.**

Tā kā ponija sporta rezultāti ir vairāk atkarīgi no trenēšanas apstākļiem un jātnieka prasmēm, kā arī ne vienmēr ponijs ar augstākajiem sporta rezultātiem ir atbilstošs ciltsdarba mērķim attiecībā uz eksterjeru un temperamentu, tad ciltsvērtību nosaka pēc izcelšanās, eksterjera un darbaspēju vērtējuma.

Vaislai drīkst izmantot tikai Latvijā sertificētu ērzeli. D klases ērzeļi no 2,5 līdz 4 gadu vecumam saņem sertifikātu uz 2 gadiem.

##### **4.1. *Izcelsme – šķirņu noteikšana.***

Latvijā audzējamo šķirņu populācijas izkopšanas programmas ietvaros atļauts izmantot poniju klases vaislas ērzēļus – Igaunijas vietējos un sporta ponijus, Žemaitijas, Ņūforestas, Velsas, Velsas kalnu, Vācu un citu Eiropas jājamponiju šķirņu vaisliniekus, kā arī Arābu, Traķēnes un Angļu pilnasiņus (ne lielākus par 155 cm skaustā). Ponijus ar izcelšanos pieskaita Latvijas sporta ponijam (skat. Pielikumā)

pārējos Latvijā dzimušos īpatņus bez izcelsmes vai ar daļēju izcelsmi pieskaita Latvijas vietējiem poniem, piešķirot šķirnības krustojuma pakāpi I-IV krustojuma pakāpei. Ceturtās pakāpes krustojuma dzīvnieku pēcnācējus, pārojot ar programmas ietvaros pieļaujamo vaislas ērzeli, kam ir zināma izcelsme trijās paaudzēs, pieskaita Latvijas sporta poniju populācijai. Sākot ar 2009. gadu, vaislā atļauts izmantot ērzelus tikai ar zināmu izcelsmi četras paaudzēs.

Pārojot vienas šķirnes ķēvi un ērzeli iegūst tīršķirnes, attiecīgas klases pēcnācēju. (Skat. Pielikumā)

Latvijas sporta ponija populācijā pieļaujamo šķirņu krustošana ir atļauta, ievērojot Latvijas ponija audzēšanas programmas populācijas veidošanas kritērijus.

Latvijas vietējā ponija krustojums ar kādu no programmā pieļauto poniju šķirņu tīršķirnes īpatni (skat. Pielikumā), uzskatāms par ponija vietējā (PV) otrās pakāpes krustojumu. Divu vietējo poniju (PV) krustojums uzskatāms par ponija vietējā (PV) pirmās pakāpes krustojumu (skat. Pielikumā).

#### **4.2. Eksterjera vērtēšana.**

Vaislai izmanto visu klašu ponijus (skausta augstums līdz 148cm), pieļaujami un ar piesardzību izmantojami arī nedaudz lielāki īpatņi. (skat. Pielikumu)

Sporta poniju eksterjers tiek novērtēts atbilstoši izstrādātajai Latvijas šķirnes zirgu ciltsvērtības noteikšanas metodikai. Vaislas ķēvei jāiegūst vismaz 42 eksterjera vērtēšanas punkti. Vaislas ērzelim jāiegūst vismaz 49 eksterjera vērtēšanas punkti, vienas pazīmes vērtējums ne zemāk kā 6 punkti, bet pārējās – augstākas.

Latvijas sporta poniju populācijas selekcijā eksterjeru uzskata par būtisku ponija kvalitātes rādītāju, tādēļ eksterjera novērtēšanai ir sekojošas eksterjera grupas:

1. tips (šķirnes un dzimuma tipa izteiktība);
2. ķermeņa virsējā līnija (galva, kakls, skausts, mugura, josta, krusti);
3. ķermeņa platuma vērtējums (krūtis, ribas, krusti);
4. priekškāju vērtējums (stāvotne, karpālās, pēdvidus, vēzīši un nagi);
5. pakaļkāju vērtējums (stāvotne, lecamās locītavas, pēdvidus, vēzīši un nagi);
6. gaitu precizitāte (novirzes no taisnvirziena kustības);
7. kustību enerģiskums un impulss.

Katrā eksterjera grupā maksimālais vērtējums ir 10 balles, tātad kopējais maksimālais eksterjera vērtējums ir 70 balles.

#### **4.3. Darbaspējas**

Vaislā iekļaujамie poniji tiek testēti pēc šādiem darbaspēju rādītājiem, vērtējot pēc 10 ballu sistēmas:

1. gaitas vērtējums soļos
2. gaitas vērtējums rikšos
3. gaitas vērtējums lēkšos
4. brīvā lēciena vērtējums
5. dzīvnieku labdabīguma un temperamenta vērtējums

#### **4.4. Kumeļu un jaunzirgu vērtēšana.**

Kumeļš tiek pierēģistrēts attiecīgai poniju klasei (A,B,C vai D), ņemot vērā kumeļa abu vecāku augumu vidējo (tēva skausta augstums + mātes skausta augstums dalīts ar 2), kas nedrīkst pārsniegt 148 cm skaustā.

Kumeļu novērtē līdz 6 mēnešu vecumam pēc 10 ballu sistēmas, skat. pielikumā :

- Izcelšanās;
- Eksterjers un ķermeņa proporcijas;
- Gaitas;
- Kopējais iespaids.

Jaunzirus vērtē 2 – 4 gadu vecumā. Par jaunzirgu vērtēšanu sastāda aktu, skatīt pielikumā.

Valsts atbalstu par ģenētiskās kvalitātes un darbaspēju noteikšanu (kā arī novērtēšanai pēc pēcnācēju kvalitātes), pamatojoties uz attiecīgā gada MK noteikumiem, var saņemt par tīršķirnes dzīvniekiem pārraudzības ganāmpulkā. Tomēr vēlams veikt vērtēšanu arī jaunzirgiem, kas šīm prasībām neatbilst, jo sekmīgai selekcijai ir nepieciešams iespējami daudz datu.

## **5. Iepriekšējās ciltsdarba programmas rezultāti.**

Latvijā periodā 01.01.2009.- 01.11.2014. dzimuši 204 poniji, no tiem sporta poniju ciltsdarba programmā ar ciltsmarku „Latvijas sporta ponijs” – LP, reģistrēti 16 dzīvnieki. Lielākā daļa šajā periodā dzimušo poniju ir reģistrēti ar ciltsmarku “Ponijs vietējais” - Pv, tādējādi liecinot par krustojuma dzīvnieku vai nepilnīgu izcelšanos, pat ja pieaudzis dzīvnieks fenotipiski atbilstu programmas prasībām.

Šobrīd poniju audzēšanā vērojamas vairākas pretrunīgas tendences:

1) samazinās Šetlandes poniju audzēšanas apjomi sakarā ar A klases poniju ierobežotajām izmantošanas iespējām to mazā auguma dēļ. Lielākā tīršķirnes Šetlandes poniju audzētava “Malteni” ir pārtraukusi darbību un izpārdevusi daļu vaislas ķēvju.

2) Poniju sports kļūst arvien izplatītāks, un tas rada pieprasījumu pēc lielajiem – C, D – klases ponijiem. Tomēr programmas ietvaros iegūtie Latvijas sporta poniji vēl ir pārāk jauni, lai būtu gatavi sacensībām, tāpēc poniji sportam tiek vai nu importēti vai izmanto esošās poniju populācijas pārstāvjus. Pašreizējais poniju sporta līmenis Latvijā nerada nepieciešamību pēc kvalitatīvākiem ponijiem ar labākām darba spējām, sacensībās var piedalīties jebkurš sagatavots, pietiekami liels ponijs, neatkarīgi no izcelsmes.

3) Par spīti augošajam pieprasījumam pēc sporta ponijiem, ir to audzēšanai atbilstošu vaislas ērzeļu deficīts.

### **Vaislas sastāvs**

Ērzeļi, kas bija vadošie programmas sākumā un no kā iegūti visvairāk kumeļi – Arafat EE401000524603 un Albert EE00104058002 – abi ir izkastrēti un tiek izmantoti sportā.

Veiksmīgi aizsākta Velsas poniju iekļaušana Latvijas sporta ponija audzēšanā, tomēr divi pieejamie ērzeļi Moravikens Malibu SE35067734 un Moravikens Black Velvet SE35067736 ir pusbrāļi un pārāk maza auguma, 117cm, D klases poniju ķēvēm. No Moravikens Malibu iegūti 6 kumeļi, 1 atbilst programmai. No Moravikens Black Velvet iegūti 8 kumeļi, 3 atbilst programmai. Tāpat neliels augumā ir Amors LV044454450014 (118cm), no kura iegūti 4 programmai atbilstošie kumeļi.

Žemaitijas ērzeļu – Žaibas LV024787550005, Sapnas LT003210056107 - izmantošana pagaidām bijusi eksperimentāla, neviens no ērzeļiem nav devis programmai atbilstošu pēcnācēju un vairs nav pieejami lecināšanai. Jaunais Žemaitijas ērzelis Žirafis LT003210081211 vaislas darbību uzsācis 2014.gadā.

Igaunijas vietējais ponijs Rajur EE002100051610 ir pašlaik vienīgais pieejamais D klases poniju ērzelis, bet atrašanās vieta Balvu novadā apgrūtina lecināšanu, īpaši Kurzemes poniju audzētājiem.

Joprojām pieejami vairāki Arābu pilnasiņu ērzeļi – Bertran, La In Memory, Pumpurs, Dancing Princ, Ebony Kasib – bet audzētāji neizmanto šos ērzeļus poniju audzēšanai. Pašlaik Latvijā ir 20 programmai atbilstošas ķēves reproduktīvā vecumā, bet ne visas tiek izmantotas vaislā. Visvairāk ir Igaunijas vietējā ponija ķēves, kas jau sākotnēji veidoja Latvijas sporta poniju ciltskodolu – 7, 4 Velsas poniju ķēves, 2 Velsas kalnu poniju ķēves, 3 Žemaitijas šķirnes ķēves, un pa vienai Zviedrijas un Vācijas jājamponiju ķēvei.

No 11 atbilstoša vecuma zirgiem, kas varētu tik vērtēti kā jaunzirgi, vērtēti ir tikai 1 dzīvnieks No 2009.gadā dzimušiem 7 ponijiem, 4 ir eksportēti jau kā kumeļi. No 2010.gadā 3 dzimušajiem novērtēta viena ķēve no Moravikens Black Velvet. 5 no periodā 2009.-2012.g. dzimušajiem kumeļiem ir nopirkti no audzētājiem un, iespējams, jaunie īpašnieki nemaz nav informēti par iespējām ponijus novērtēt un par to, cik šāda informācija ir nepieciešama, lai novērtētu priekšteču ģenētisko vērtību.

## **6. Zirgu identifikācijas sistēma.**

Lai nodrošinātu vienotu uzskaites sistēmu, valstī veido dzīvnieku reģistru un ganāmpulka reģistru pamatojoties uz MK noteikumiem Nr.393 "Lauksaimniecības un akvakultūras dzīvnieku, to ganāmpulku un novietņu reģistrēšanas kārtība, kā arī lauksaimniecības dzīvnieku apzīmēšanas kārtība", kas apstiprināti 15.07.2014.

Zirgiem tiek piešķirts identifikācijas numurs, kas sastāv no 14 zīmēm, ganāmpulkam tiek piešķirts ganāmpulka reģistra numurs. Reģistra izveidošanu un uzturēšanu nodrošina Lauksaimniecības datu centrs (LDC).

Datu centrā reģistrēts sertificēts zirgu vērtēšanas eksperts vai praktizējošs veterinārārsts identifikācijas laikā zirgu iezīmē, implantējot transponderu, un aizpilda zirga reģistrācijas kartiņu divos eksemplāros. Kartiņu septiņu dienu laikā pēc notikuma iesniedz datu centrā. Zirga apzīmēšanu ar transponderu veic atbilstoši regulas Nr.504/2008 11.panta 1., 2. un 5.punktam.

Pamatojoties uz zirga reģistrācijas kartiņu, datu centrs zirga īpašniekam 14 dienu laikā izsniedz zirga pasi. Pasē norādīto izcelšanos apstiprina šķirnes zirgu audzēšanas organizācija.

Vārdu Latvijas sporta ponijam vēlams izvēlēties tādu, kas sākas ar tēva vārda pirmo burtu vieglākai zirga izcelsmes izsekojamībai.

Tabula. Nr.1.

Zirga identitātes numurs (zirgiem, kuri apzīmēti līdz 31.12.2009):	14 zīmes: LV060046250001 LV = valsts kods 0600462 = ganāmpulka numurs 5 = sugas kods 0001 = dzīvnieka numurs
Zirga identitātes numurs (zirgiem, kuri apzīmēti no 01.01.2010) - UELN kods:	15 zīmju burtciparu kods, ko veido: 1) ar UELN sistēmu saderīgs sešciparu identifikācijas kods datubāzei; 2) zirga individuālais deviņciparu numurs.
Papildus apzīmēšana	Izmanto starptautisko zirga apmatojuma krāsas un pazīmju aprakstu Degzīme Transponders
Valsts ciltsgrāmata	Ieraksta zirga identitātes numuru, VCG numuru)

## 7. Zirgu ciltsdokumentācija.

Ciltsdokumentācija nodrošina informāciju par dzīvnieka un tā priekšteču izcelšanos, produktivitāti un ciltsvērtību, kā arī par pārmaiņām, kas notikušas ar dzīvnieku tā dzīves laikā. Ciltsdokumentāciju sagatavo un kārtro šķirnes dzīvnieku audzētāju organizācija atbilstoši attiecīgajiem MK noteikumiem.

Ciltsdokumentācijas kārtošana nepieciešamās ziņas organizācija saņem no konkrētā dzīvnieka īpašnieka un dzīvnieka pārrauga.

Ciltsdarbā ir noteikta šāda obligātā dokumentācija:

- Zirga reģistrācijas kartiņa;
- Ciltskartiņa jeb individuālās uzskaites kartiņa;
- Šķirnes dzīvnieka izcelsmes sertifikāts.

Sekmīgs selekcijas darbs zirgkopībā iespējams tikai tādās saimniecībās, kur ir regulāra un precīza zootehniskā uzskaitē. Jo plašāka un vispusīgāka informācija par

dzīvniekiem, jo sekmīgāks ganāmpulkā ir izlases un atlasas darbs. Kaut arī modernā datortehnika atvieglo pašu datu apstrādi un izvērtēšanu, tā neatvieglo datu iegūvi.

Zootehniskās uzskaites pirmdokumenti zirgkopībā ir:

- Novietnes reģistra žurnāls
- Zirga reģistrācijas kartiņa
- Ciltskartiņa jeb individuālās uzskaites kartiņa;
- Pārvietošanas deklarācija
- Notikumu ziņojuma lapa
- Lecināšanas apliecība
- Dabīgā lecināšanā izmantojamo vaislinieku vaislas darbības uzskaites žurnāls.

### **Lecināšanas apliecība**

Lecināšanas apliecības veidlapas izsniedz šķirnes zirgu audzēšanas organizācija vai LDC vaislas ērzeļu īpašniekiem, kuru ērzeļi atzīti par vaislā izmantojamiem normatīvajos aktos noteiktā kārtībā. Ērzeļa turētājs ir atbildīgs par lecināšanas apliecību izsniegšanu un ierakstīto datu patiesumu. Lecināšanas apliecības ir paškopējošas 3 eksemplāros. 1.eksemplāru aizpildītu nosūta uz LDC, 2.eksemplārs paliek pie ķēves īpašnieka un 3.eksemplārs pie ērzeļa īpašnieka.

### **Dabīgā lecināšanā izmantojamo vaislinieku vaislas darbības uzskaites žurnāls**

Šķirnes zirgu audzēšanas saimniecībās, kurās vaislas ķēvju lecināšanai izmanto saimniecības īpašumā esošo ērzeli, veic ierakstu lecināšanas žurnālā, norādot ar kādu ērzeli un kad ķēve lecināta. Ieraksta pareizību garantē šķirnes zirgu audzēšanas saimniecības vadītājs. Dabīgās lecināšanas dati saimniecībai jānosūta uz LDC likumā noteiktajā kārtībā vai jāievada LDC reģistrā elektroniski.

### **Zirga reģistrācijas kartiņa**

Zirga reģistrācijas kartiņu izraksta sertificēta persona 6 mēnešu laikā, kamēr kumeļš atrodas pie mātes, pamatojoties uz mātes individuālo uzskaites kartīti vai mātes šķirnes dzīvnieka sertifikātu un lecināšanas vai apsēklošanas dokumentācijā norādītajiem datiem. Ierakstus dzīvnieka individuālajā uzskaites kartītē izdara saskaņā ar normatīvajiem aktiem par dzīvnieku, ganāmpulku, novietņu reģistrēšanu un dzīvnieku apzīmēšanu un pārraudzības datiem.

### **Ciltskartiņa jeb individuālās uzskaites kartiņa**

Zirga individuālo uzskaites kartīti kārtro organizācija papīra formā vai elektroniski un tajā norāda šādus datus par dzīvnieku:



- dzimšanas datums, vieta un ganāmpulka reģistra numurs;
- identitātes numurs, dzimums un atzīme par ierakstīšanu ciltsgrāmatā;
- šķirne un asinība;
- izcelšanās četrās paaudzēs;
- zirga produktivitāte, eksterjera un darbaspēju vērtēšanas dati, sacensību rezultāti, pēcnācēji

Dzīvnieka individuālās uzskaites kartīti glabā visu dzīvnieka dzīves laiku.

Kumeļš tiek pierēģistrēts attiecīgai poniju klasei (A,B,C vai D), ņemot vērā kumeļa abu vecāku augumu vidējo (tēva skausta augstums + mātes skausta augstums dalīts ar 2), kas nedrīkst pārsniegt 148 cm skaustā.

### **Izcelsmes sertifikāts.**

Izcelsmes sertifikātu izsniedz šķirnes dzīvnieku audzētāju organizācija, pamatojoties uz Ciltsdarba un dzīvnieku audzēšanas likuma 11.pantu.

Izcelsmes sertifikātā norādāmie dati var būt norādīti citos pavaddokumentos (piemēram, dzīvnieka ciltskartītē, zirga pasē vai veterinārajā (veselības) sertifikātā), un izdevējīestāde ar parakstu un zīmogu apliecina to pareizību. Šādā gadījumā minētos pavaddokumentus uzskata par izcelsmes sertifikātu.

### **Vaislinieka izmantošanas sertifikāts**

Ciltsdokuments, kurš apliecina to, ka ērzelis atzīts par atbilstošu Latvijas sporta poniju pavairošanai, saskaņā ar spēkā esošo ciltsdarba programmu. To izdod organizācija, atbilstoši MK noteikumiem Nr.420 "Liellopu, cūku, aitu, kazu un zirgu vaislinieku un to bioprodukta sertifikācijas kārtība" no 22.07.2014.

Ērzeļa sertificēšanas nolikumu skat. Pielikumā.

## **8. Valsts ciltsgrāmatas kārtošanas metodika.**

Ciltsgrāmatu izmanto:

- ciltsdarba sasniegumu analīzei;
- labāko dzīvnieku izlasei, atlasei un reģistrēšanai;
- turpmāko ciltsdarba uzdevumu noteikšanai;
- izcelšanās datu ticamības pārbaudei.

Dzīvnieku ieraksta šķirnes ciltsgrāmatā, ja:

1. vaislinieks atbilst šādiem kritērijiem:

1.1. tas ir apzīmēts atbilstoši normatīvajiem aktiem par lauksaimniecības dzīvnieku, ganāmpulku un novietņu reģistrēšanas un lauksaimniecības dzīvnieku apzīmēšanas kārtību, tam ir zināma izcelsme un dzimšanas vieta;

1.2. tam ir veikta pārraudzība;

1.3. tas atbilst ciltsdarba programmā noteiktajām prasībām;

1.4. tam ir prasībām atbilstoši aizpildīta ciltskartiņa.

1.5. tas ir saņēmis sertifikātu saskaņā ar normatīvajiem aktiem par liellopu, cūku, aitu, kazu un zirgu vaislinieku, to spermas, olšūnu un embriju sertifikācijas kārtību, un tam ir vismaz viens pēcnācējs;

2. sieviešu kārtas dzīvnieks atbilst 1.1., 1.2., 1.3., un 1.4. apakšpunktos minētajiem kritērijiem, tam ir dzimis pēcnācējs un ir novērtēts atbilstoši ciltsdarba programmas prasībām.

### **Prasības dzīvnieka ierakstīšanai ciltsgrāmatas A un B daļā**

Ciltsgrāmatā ir divas daļas – galvenā A daļa (turpmāk – galvenā daļa) un papilddaļa – B daļa (turpmāk – papilddaļa).

Zirgu ieraksta attiecīgās šķirnes ciltsgrāmatas galvenajā daļā, ja:

1. tā vecāki ir ierakstīti tās pašas šķirnes ciltsgrāmatas galvenajā daļā. Šī prasība neattiecas uz attiecīgās šķirnes ciltsdarba programmā norādīto radniecīgo vai pieļaujamo šķirņu ērzeļiem;

2. tam ir šķirnei atbilstoša izcelsme četrās paaudzēs;

3. tā novērtējums atbilst attiecīgās šķirnes ciltsdarba programmā noteiktajām prasībām.

Zirgu ieraksta attiecīgās šķirnes ciltsgrāmatas papilddaļā, ja:

1. tā novērtējums atbilst attiecīgās šķirnes ciltsdarba programmā noteiktajām prasībām vai tas ir sasniegjis šķirnes ciltsdarba programmā noteiktos rezultātus sporta sacensībās;

2. tā izcelsme ir zināma vismaz trīs paaudzēs.

Ciltsgrāmatas papilddaļā ierakstīta zirga pēcnācēju ieraksta galvenajā daļā šādos gadījumos:

ja tā tēvs ir uzņemts tās pašas šķirnes ciltsgrāmatas galvenajā daļā, bet māte – papilddaļā.

Lai dzīvnieku ierakstītu ciltsgrāmatā, tā īpašnieks iesniedz organizācijā šādus dokumentus:

iesniegumu, tajā norādot tā ganāmpulka numuru, kurā organizācijai ir jāveic zirgu datu pārbaude;

Pēc minēto datu pārbaudes mēneša laikā pēc iesnieguma saņemšanas un turpmāk vismaz reizi ceturksnī organizācija pieņem lēmumu par:

dzīvnieka reģistrēšanu ciltsgrāmatā un izdara atzīmi datu centra zirgu reģistrā.

atteikumu reģistrēt dzīvnieku ciltsgrāmatā un izsniedz tā rakstisku pamatojumu zirga īpašniekam, ja dzīvnieka īpašnieks to pieprasa;

Ja zirgu īpašnieks vairs nevēlas, lai attiecīgā ganāmpulka zirgi tiktu ierakstīti ciltsgrāmatā, īpašnieks iesniedz organizācijā iesniegumu par atteikšanos no šī pakalpojuma.

Datus par ciltsgrāmatā ierakstītajiem dzīvniekiem glabā organizācijas arhīvā un nodrošina visiem interesentiem piekļuvi minētajiem datiem

### **Ciltsgrāmatā norādāmie dati.**

Par dzīvniekiem, kurus ieraksta ciltsgrāmatā, tiek uzskaitīta šāda informācija:

- Vārds. (Vārdu Latvijas ponijam izvēlas ar tēva vārda pirmo burtu);
- Dzimšanas gads un datums;
- Dzimums;
- Augums skaustā;
- Klase;
- Šķirne un šķirnība;
- Krāsa un pazīmes (pielietojot starptautisko zirga identifikācijas metodi);
- Dzimšanas vieta (saimniecības nosaukums, pagasts, novads);
- Zirga īpašnieks (uzvārds, saimniecības nosaukums, pagasts, novads);

Vērtējuma apraksts:

- Reģistrēta zirga izcelšanās;
- Zirga izmēri – skausta augstums, krūšu apkārtmērs un pēdvidus apkārtmērs (zīrgam augot var tikt koriģēta tā atbilstība A, B, C vai D klasei)
- Eksterjera vērtējums un apraksts;
- Darbaspēju vērtējums un apraksts,
- Vaislas darbība
- Sporta rezultāti

Apstiprinu:

## PIELIKUMS Nr. 1

### *Poniju šķirņu pieļaujamās izmantošanas varianti un šķirņu apzīmējumi*

Tabula Nr.2.

Mātes šķirne ar izmēru skaustā līdz 155 cm	Tēva šķirne ar izmēru skaustā līdz 155 cm							
	ŠP	WA, WB	IV,JP	ŽM	TR	OX	XX	VJ u.c. Eiropas jājamponiju šķirnes, t.sk. NF, DT, CO
ŠP	ŠP	POK	-	-	-	-	-	-
WA, WB	POK	WA, WB	LSP	LSP	LSP	LSP	LSP	LSP
IV, JP	POK	LSP	IV	LSP	LSP	LSP	LSP	LSP
PV (POK)	POK	POK	POK	POK	POK	POK	POK	POK
TN	-	LSP	LSP	LSP	LSP	LSP	LSP	LSP
VJ u.c. Eiropas jājamponiju šķirnes	-	LSP	LSP	LSP	LSP	LSP	LSP	LSP
LS, LSK	-	LSP	LSP	LSP	-	-	-	LSP
TR	-	LSP	LSP	LSP	-	-	-	LSP
XX	-	LSP	LSP	LSP	-	-	-	LSP
OX	-	LSP	LSP	LSP	-	-	-	LSP
HF	-	POK	POK	LSP	POK	POK	POK	POK
NF, DT, CO	-	LSP	LSP	LSP	LSP	LSP	LSP	LSP
ŽM	-			ŽM				
SK	-	POK	POK	POK	POK	POK	POK	POK
- (bez šķirnes apzīmējuma)		POK	POK	POK	POK	POK	POK	POK

Apzīmējumi

ŠP – ŠETLANDES PONIJS (iesaka audzēt tīršķirnē)

WA – VELSAS KALNU PONIJS

WB – VELSAS PONIJS (iesaka kā sporta ponija elegances uzlabotāju)

IV – IGAUNIJAS VIETĒJAIS (iesaka auguma palielināšanai, nosvērtam raksturam)

ESP – IGAUNIJAS SPORTA PONIJS

POK – PONIJS (krustojums) (I-IV pakāpes krustojuma ķēves)

TN – TINKERS

VJ – VĀCIJAS JĀJAMPONIJS (kā arī citas Eiropas jājamponiju šķirnes, kas iegūtas selekcijas ceļā, piem., Zviedrijas jājamponijs)

LS – LATVIJAS SILTASIŅU ZIRGS (vaislas ķēve ar pilnu izcelsmi, nepārsniedz augumu skaustā 155 cm, lecīnot ar atbilstošu vaislinieku – ķēves augums skaustā +vaislinieka augums skaustā /2 nepārsniedz 148 cm)

LSK – LATVIJAS SILTASIŅU krustojums (vaislas ķēves ar daļēju izcelsmi bez izcelsmes, nepārsniedz augumu skaustā 155 cm, lecīnot ar atbilstošu vaislinieku – ķēves augums skaustā +vaislinieka augums skaustā /2 nepārsniedz 148 cm)

TR – TRAĶĒNAS (līdz 155 cm skaustā, izmantojams kā lēciena tehnikas un gaitu uzlabotājs)

XX – ANĢĻU PILNASINIS (līdz 155 cm skaustā, izmantojams kā lēciena tehnikas un gaitu uzlabotājs)

OX – ARĀBU PILNASINIS (līdz 155 cm skaustā, izmantojams kā lēciena tehnikas un gaitu uzlabotājs)

HF – HAFLINGERS (iesaka audzēt tīršķirnē)

NFP – NŪFORESTAS PONIJS

DT – DĀRTMŪRAS PONIJS

CO – KONEMĀRAS PONIJS

ŽM – ŽEMAITIJAS

LSP – LATVIJAS SPORTA PONIJS (augums skaustā līdz 148 cm, ar pilnu izcelsmi)

- BEZ ŠĶIRNES APZĪMĒJUMA

SK – STARPŠĶIRŅU KRUSTOJUMS.

## PIELIKUMS NR.2

### Zirga vērtēšanas veidlapa

Vārds:	Dzimš.dat.:	Izmēri:
ID Nr:	Tēvs:	Vērtēšanas datums:
Krāsa:	Māte:	Vērtēšanas vieta:
Dzimums:	Mātes tēvs:	Izm. virziens:
Īpašnieks, ganāmpulka Nr.:		
Adrese:		
<b>Izcelsmes/tipa vērtējums</b>		<b>Atzīme</b>
<i>Braucamais tips</i>	Izteikts/viegls/tuvu sporta tipam	
<i>Sporta tips</i>	Izteikts modernais/vecais tips/tuvu braucamajam tipam	
Pazīme	Vērtējamie parametri	Atzīme
<b>Eksterjera vērtējums</b>		
<b>Tipiskums (dzimuma)</b>		
<i>Tipiskums</i>	Atbilst dzimumam, izteikts dzimums, pretējā dzimuma pazīmes	
<i>Konstitūcija</i>	Sausa/mitra/ maiga/ rupja/stipra/pārsmalcināta	
<i>Uzbūve</i>	Harmoniska/pārbūvēta/pāisa/izstiepta/garkājaina/īskājaina	
<i>Muskulatūra</i>	Laba/apmierinoša/vāja	
<i>Saites</i>	Stipras/apmierinošas/ vājas	
<b>Ķermeņa virsējā līnija</b>		
<i>Galva</i>	Liela/proporcionāla/maza/rupja/eleganta.	
	<u>Ganaši</u> : plati/vidēji/šauri.	
	<u>Galvas profils</u> : taisns/līdakas/auna.	
	<u>Acis</u> : izteiksmīgas/lielas/vidējas/mazas.	
<i>Kakls</i>	Garš/vidējs/īss. <u>Stāvoklis</u> : augsts/vidējs/zems. <u>Pakauša garums</u> : īss/vidējs/garš. Tips: taisns/brieža/gulbja. Labi muskuļots/ vāji muskuļots.	
<i>Skausts</i>	Garš/vidējs/īss. Augsts/vidējs/zems. Labi apmuskuļots/vāji apmuskuļots.	
<i>Lāpstiņa</i>	Gara/vidēja/īsa. Slīpa/vidēja/stāva.	
<i>Mugura</i>	Gara/vidēja/īsa. Taisna/izliekta/ieliekta.	
<i>Josta</i>	Gara/vidēja/īsa. Pilna/taisna/iekritusi/izliekta.	
<i>Krusti</i>	Gari/vidēji/īsi. Normāli/slīpi/taisni. Šķelti/ovāli/jumtveidīgi. Asti nes taisni/uz vienu pusi.	
<b>Ķermeņa platums</b>		
<i>Krūšu kurvīši</i>	Plats/vidējs/šauri. Dziļš/vidējs/sekls	
<i>Rības</i>	Apaļas/vidējas/plakanas	
<i>Neīstās rības</i>	Garas/vidējas/ īsas	
<i>Krusti</i>	Plati/vidēji/šauri.	
<b>Priekšējās</b>		
<i>Stāvotne</i>	Plata/normāla/šaura. Pirksti taisni/uz iekšu/uz āru	
<i>Apakšplecs</i>	Garš/vidējs/īss. Labi muskuļots/vāji muskuļots.	
<i>Karpālās locītavas</i>	Attīstītas labi/apmierinoši/vāji. Izliektas/ieliektas.	
<i>Pēdvidus attīstība</i>	Labi/apmierinoši/vāji. Iežmauga, uzkauli	
<i>Vēžīšu locītavas</i>	Attīstītas normāli/deformētas (uzaugumi)/mitrumi	
<i>Vēžīši</i>	Gari/vidēji/īsi. Mīksti/normāli/stāvi. Stīpa/kaulu galu uzbiezējums	
<i>Stiegras</i>	Attīstītas labi/apmierinoši/vāji.	
<i>Nagi</i>	Lielī/vidēji/mazi. Stāvi/lēzeni/normāli. Deformēti/saspiesti papēdī/zems	

	papēdis/pilni. Nagu rags ciets/irdens/plaisains. Asimetriski.	
<b>Pakālkājas</b>		
<i>Stāvotne</i>	Plata/normāla/šaura. Mucveida/iksvveida. Pirksti taisni/uz iekšu/uz āru.	
<i>Lecamās locītavas</i>	Attīstītas labi/apmierinoši/vāji. Zobeneidīgas/stāvas. Irbuļkaulu galviņu palielinājums/stiegru makstu hipertrofija/kurba/špats	
<i>Apakšciska</i>	Attīstīta labi/vidēji/vāji. Labi muskuļota/vāji muskuļota.	
<i>Pēdvidus</i>	Labi/apmierinoši/vāji. Iežmauga/uzkauli	
<i>Vēziņu locītavas</i>	Attīstītas normāli/deformētas (uzaugumi)/mīkstumi.	
<i>Vēziņi</i>	Gari/vidēji/īsi. Mīksti/normāli/stāvi. Stīpa/kaulu galu uzbiezējums	
<i>Nagi</i>	Lielī/vidēji/mazi. Stāvi/lēzeni/normāli. Deformēti/saspiesti papēdī/zems papēdis/pilni. Nagu rags ciets/irdens/plaisains. Asimetriski.	
<b>Gaitu precizitāte taisnā līnijā</b>	Priekškājas liek: normāli/uz āru/uz iekšu. Plati/šauri. Kāju aplošana. Pakālkājas liek: normāli/uz āru/uz iekšu. Plati/šauri. Kāju aplošana. Kājas griešana uz zemes.	
<b>Kustību plašums, enerģiskums</b>	Vēlme kustēties uz priekšu/nevēlēšanās kustēties. Aktivitāte: aktīvas/neaktīvas kustības.	
<b>Eksterjers kopā:</b>		
<b>Darbaspēju vērtēšana</b>		
<b>Atzīme</b>		
<b>Soļi</b>	Plaši/vidēji/īsi. Sasteigti/elastīgi/ritmiski (izteikta četraktu kustība)/aritmiski. Priekškāju darbība - aktīva /neaktīva. Pakālkājas ievērojami pārsniedz priekškāju pēdu nospiedumu/pārsniedz/pēda-pēdā/nesasniedz. Pakālkāju darbība: aktīva/neaktīva/uz priekšu virzoša. Mugura: elastīga/stīva.	
<b>Rikši</b>	Plaši/vidēji/īsi. Sasteigti/elastīgi/stīvi/ritmiski. Aidinieka gaita. Uz priekšu un augšup virzoši/krītoši uz priekšu. Izteikta kustība ar plecu/neizteikta kustība ar plecu. Pakālkāju kustība – aktīva/neaktīva.	
<b>Lēkši</b>	Plaši/vidēji/īsi. Sasteigti/elastīgi/stīvi/ritmiski. Uz priekšu un augšup virzoši/krītoši uz priekšu. Izteikta kustība ar plecu/neizteikta kustība ar plecu. Priekškāju darbība – ar plašu tvērienu/taisnas. Pakālkāju kustība aktīva/neaktīva.	
<b>Vadāmība*</b>	<u>Velk (impulss)</u> : aktīvi, negribīgi, vienmērīgi, rāvieniem; <u>Reakcija uz vadības līdzekļiem (paklausība)</u> : pakļāvīgs, pretojas; <u>Impulss (brīva kustība uz priekšu)</u> : labi/vidēji/vāji.	
<b>Lēciena kvalitāte</b>	Lēciena tehnika	Ķermenis veido arku/neveido. Pacelta galva, ieliekta mugura. Priekškājas - cieši pievilktas pie ķermeņa /nav salocītas elkoņa locītavā/karājās/stiepj pāri šķērslim. Pakālkājas - cieši pievilktas pie ķermeņa/atstieptas atpakaļ/nepietiekoši pievilktas ķermenim/karājās.
	Kapacitāte	Atspēriena spēks - spēcīgs/vidējs/vājš. Lēciens - koordinēts/neveikls. Ātrs/lēns. Viegls/smags. Elastīgs/neelastīgs. Šķēršļa novērtēšana – nevērīgs/drošs/uzmanīgs/baidās. Lēciens atbilst šķēršļa augstumam/gāz/lec pārāk augstu.
<b>Darbaspējas kopā:</b>		

4. Temperaments/labdarība: \_\_\_\_\_  
Rorers, kriptorhisms, gaisa rīšana, citi defekti, traumas \_\_\_\_\_  
Izmantošanas rekomendācija \_\_\_\_\_

*\*Vadāmību vērtē braucamā tipa zirgiem, kuriem nevērtē lēciena kvalitāti! Vērtējumā abus neiekļauj, tikai vienu VAI otru.*

Zirgu vērtēšanas eksperti

Paraksti

\_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

# PIELIKUMS NR.3

## Kumeļu novērtējums

ĪPAŠNIEKS \_\_\_\_\_ TĀLR. \_\_\_\_\_

SAIMNIECĪBAS NOSAUKUMS UN ADRESE \_\_\_\_\_

GANĀMPULKA NUMURS \_\_\_\_\_

NPK.	KUMEĻA Vārds, ID NR.	KRĀSA	DZIMŠ ANAS DATI	IZCELŠANĀS		NOVĒRTĒJUMS				VĒRTĒJUMA KOPSUMMA
				TĒVS	MĀTE	IZCELSME/TIPS (10)	EKSTERJERS UN ĶERMEŅA PROPORCIJAS (10)	GAITAS (10)	*KOPĒJAIS IESPAIDS (10)	

DATUMS \_\_\_\_\_ ĪPAŠNIEKS \_\_\_\_\_ KOMISIJA \_\_\_\_\_

\* Kopējā iespaida vērtējumu iegūst kā vidējo aritmētisko no izcelšanās, ķermeņa proporciju un gaitu vērtējumiem.

\*\*Papildus iesniedz mātes vērtējumu. (ja nav vēl uzņemta VCG).



## **PIELIKUMS Nr.4**

### ***Vaislas ērzeļu sertificēšanas nolikums.***

Ciltsdarba un dzīvnieku audzēšanas likuma 10.pants nosaka, ka zirgu pēcnācējus iegūst tikai no sertificētiem vaisliniekiem un sertificēta vaislas materiāla.

Latvijas sporta poniju ērzeļus sertificē atbilstoši „Ciltsdarba programmas Latvijas sporta poniju šķirnei 2015. - 2025. gadam” noteiktām prasībām.

Lai vaislinieku vai vaislas materiālu sertificētu kā atbilstošu Latvijas sporta poniju ciltsdarba programmai, vērtē tā atbilstību šādiem kritērijiem:

#### **1. Izcelšanās.**

Ērzeļa izcelsmi apliecinošam dokumentam (izcelsmes sertifikātam), ko ērzeļa īpašnieks iesniedz šķirnes zirgu audzētāju organizācijā reizē ar pieteikumu, jāapliecina, ka ērzeļa priekšteči pieder poniju šķirnēm, kuras ir pieļaujamas Latvijas sporta ponija ciltsdarbā un var veicināt vēlamo īpašību ienešanu populācijā.

#### **2. Ērzeļu darbaspēju vērtēšana.**

Ērzeļus vērtē iepriekš noteikta komisija centralizētā skatē. Ērzelis tiek demonstrēts labā fiziskajā kondīcijā un sagatavots darbaspēju pārbaudei. Izņēmums ir vecāki ērzeļi, kam ir augsti rezultāti sportā, un ērzeļi, kas ir sevi pierādījuši kā labi vaislinieki ārpus Latvijas.

Vaislas ērzeļiem, kuriem darbaspējas nav objektīvi nosakāmas traumas, vecuma vai citu apstākļu dēļ, šo izlases kritēriju neiekļauj kopējā novērtējumā, un tos iespējams sertificēt, pamatojoties uz izcelšanās ģenētisko potenciālu un eksterjera vērtējumu.

#### **3. Eksterjers.**

Eksterjera vērtējumam jābūt vismaz 49 punktiem.

Eksterjera vērtēšanas metode ietver 10 ballu vērtējumu par katru eksterjera grupu.

Pazīmes sadalītas septiņās eksterjera grupās:

1. tips (šķirnes un dzimuma pazīmju izteiktība);
2. ķermeņa līnijas (galva, kakls, skausts, mugura, josta un krusti);
3. ķermeņa platuma vērtējums (krūtis, ribas, krusti);
4. priekškāju vērtējums (stāvotne, karpālās locītavas, pēdvidus, vēzīši un nagi);
5. pakaļkāju vērtējums (stāvotne, lecamās locītavas, pēdvidus, vēzīši un nagi);
6. gaitu precizitāte (novirzes no taisnvirziena kustībām);
7. kustību enerģiskums.

Atzīme par katru no šīm grupām tiek piešķirta, ņemot vērā dotās pazīmes izteiktību un eksterjera kļūdas. Eksterjera novērtējumu iegūst summējot punktus par katru no šīm grupām. Ērzeļi ar iedzimstošām eksterjera kļūdām, bet izcilām darba spējām par sertificētiem vaisliniekiem var tikt atzīti izņēmumu gadījumos ar speciāli izveidotu komisijas slēdzienu.

#### **4. Pēcnācēju kvalitāte.**

Vaislas ērzeļu pēcnācēju kvalitāti vērtē pēc 5 pēcnācēju eksterjera un darbaspējām.

#### **5. Kopējais iespaids.**

Svarīgs ir arī kopējais iespaids par ērzeli. Ērzelim jābūt mierīgam, enerģiskam, spējīgam parādīt savas pozitīvās īpašības skates laikā, bez iedzimtiem defektiem.

Pamatojoties uz Ciltsdarba un dzīvnieku audzēšanas likuma saistošajiem 22.07.2014. MK noteikumiem Nr.420

"Liellopu, cūku, aitu, kazu un zirgu vaislinieku, to spermas, olšūnu un embriju sertifikācijas kārtība", lai pieteiktu ērzeli sertifikācijai, īpašnieks iesniedz zirgu audzēšanas organizācijā:

1. Iesniegumu
2. Vaislinieka ciltskartītes kopiju (izgatavo organizācija) vai, ja vaislinieku vai tā biomateriālu iepērk citā valstī, – izcelsmes sertifikāta kopiju izsniedzējas valsts oriģinālvalodā un tā tulkojumu;
3. Dokumentu, kas apliecina dzīvnieku infekcijas slimību valsts uzraudzības plānā noteikto obligāto pasākumu izpildi vaislinieka turēšanas novietnē vai veterinārā (veselības) sertifikāta kopiju, ja vaislinieku un tā biomateriālu iepērk citā valstī;
4. Vaislinieka izcelsmes sertifikātu.

Lai vaislas ērzelim PAGARINĀTU sertifikātu, īpašnieks organizācijai iesniedz:

1. Iesniegumu - 2 mēnešus pirms sertifikāta derīguma termiņa beigām.
2. dokumentu, kas apliecina dzīvnieku infekcijas slimību valsts uzraudzības plānā noteikto obligāto pasākumu izpildi;
3. vaislinieka ciltsvērtības novērtējumu.

Lai izraudzītais vaislas ērzelis saņemtu vaislas ērzeļa sertifikātu, Latvijas zirgaudzētāju organizācijas:

1. izveido sertificētu vērtētāju komisiju vismaz piecu cilvēku sastāvā ne retāk kā divas reizes gadā,
2. novērtē ērzeli un lemj par tā iekļaušanu vaislas sastāvā;
3. sastāda aktu par sertifikācijas rezultātiem;
4. informē par savu lēmumu ērzeļa īpašnieku un, ja pieņemts negatīvs lēmums, izsniedz rakstisku atteikuma motivāciju;
5. ir tiesīga pieaicināt sertificētus ārzemju speciālistus, kas ir kompetenti sporta poniju šķirņu vērtēšanā;
6. ērzeļiem, kas atzīti par vaislā derīgiem, organizācija izsniedz sertifikātu un vaislinieku elektroniski reģistrē LDC datubāzē.

Latvijas zirgaudzētāju organizācijas sertifikātu var anulēt, ja:

1. netiek pildīti organizācijas norādījumi par ciltsdarba programmā noteiktajiem vaislinieku izmantošanas nosacījumiem;
2. vaisliniekam netiek veikti diagnostiskie izmeklējumi, vakcinācija un veterinārmedicīniskā aprūpe;
3. ir samazinājusies ērzeļa ciltsvērtība un par to ir sastādīts akts.

## PIELIKUMS Nr.5

### ***Šķirnes zirgu audzēšanas saimniecību atestācijas kārtība.***

Uz šķirnes dzīvnieku audzēšanas saimniecības statusa piešķiršanu var pretendēt saimniecības, kas nodarbojas ar šķirnes dzīvnieku audzēšanu un atbilst šādiem kritērijiem:

- ▲ saimniecības ganāmpulks ir reģistrēts un dzīvnieki ir apzīmēti atbilstoši normatīvajiem aktiem par dzīvnieku, ganāmpulku un novietņu reģistrēšanas un dzīvnieku apzīmēšanas kārtību;
- ▲ saimniecībā vismaz gadu īsteno ganāmpulka izkopšanas plānu, kas saskaņots ar šķirnes zirgu audzētāju organizāciju;
- ▲ saimniecībā ganāmpulku pārrauga saskaņā ar pārraudzības kārtību regulējošajiem normatīvajiem aktiem un attiecīgās dzīvnieku sugas ciltsdarba programmu;
- ▲ saimniecības ganāmpulks ir izmeklēts saskaņā ar veterinārmedicīnas jomu regulējošajiem normatīvajiem aktiem;
- ▲ saimniecības ganāmpulkā atbilstoši attiecīgās dzīvnieku sugas ciltsdarba programmai audzē, selecionē un pavairo augstvērtīgus šķirnes dzīvniekus, kas paredzēti saimniecības ganāmpulka atražošanai un pārdošanai;
- ▲ saimniecības ganāmpulkā ir vismaz 3 (trīs) sporta poniju tīršķirnes vaislas ķēves, kas iekļautas šķirnes ciltskodolā;
- ▲ saimniecībā pārbauda vaisliniekus, kā arī ganāmpulka atražošanai izmanto vaisliniekus vai bioproduktu, kas sertificēts atbilstoši normatīvajiem aktiem par vaislinieku, to bioprodukta un transplantējamo embriju sertifikāciju;
- ▲ dzīvnieku turēšanas apstākļi atbilst attiecīgajai lauksaimniecības dzīvnieku sugai normatīvajos aktos noteiktajām lauksaimniecības dzīvnieku vispārīgajām labturības un higiēnas prasībām;

1. Saimniecība, kas pretendē uz šķirnes zirgu audzēšanas saimniecības statusu, LŠZAA vai LZB iesniedz:

- Iesniegumu.
- Ganāmpulka raksturojumu.
- Ganāmpulka izkopšanas plānu.
- PVD apliecinājumu, ka ganāmpulks atbilst veterinārajām un labturības prasībām.

2. Zirgaudzētāju organizācija mēneša laikā pēc šo noteikumu minēto dokumentu saņemšanas izvērtē ganāmpulka atbilstību šķirnes dzīvnieku audzēšanas saimniecības statusam un pieņem vienu no šādiem lēmumiem:

2.1. par šķirnes dzīvnieku audzēšanas saimniecības statusa piešķiršanu;

2.2. par atteikumu piešķirt šķirnes dzīvnieku audzēšanas saimniecības statusu.

3. Iesniedz Lauksaimniecības datu centrā sarakstu ar šķirnes saimniecības statusu ieguvušajiem ganāmpulkiem.

4. Datu centrs savā interneta mājaslapā ievieto un aktualizē to saimniecību sarakstu, kurām ir piešķirts attiecīgās dzīvnieku sugas šķirnes dzīvnieku audzēšanas saimniecības statuss.

5. Ja organizācija ir pieņēmusi lēmumu par atteikumu piešķirt šķirnes dzīvnieku audzēšanas saimniecības statusu, saimniecība pēc sešiem mēnešiem (ja ir novērti lēmumā minētie trūkumi) var atkārtoti iesniegt iesniegumu par šķirnes dzīvnieku audzēšanas saimniecības statusa piešķiršanu.

6. Organizācija ne retāk kā reizi piecos gados pārbauda attiecīgās šķirnes dzīvnieku audzēšanas saimniecības ganāmpulku, sastāda pārbaudes aktu un iesniedz to datu centrā.
7. Ja saimniecībai līdz šo noteikumu spēkā stāšanās dienai ir piešķirts šķirnes dzīvnieku audzēšanas saimniecības statuss, tas ir spēkā arī pēc šo noteikumu spēkā stāšanās, ja vien netiek anulēts šajos noteikumos noteiktajā kārtībā.
8. Atestācijas izmaksas, saskaņā ar noslēgto līgumu un pamatojoties uz zirgaudzētāju organizācijas apstiprinātu cenrādi, sedz atestējamā saimniecība